

lingen. Het Hof stelde dus niet uitdrukkelijk dat de blootstelling aan passief roken “op zich” een schending uitmaakte van art. 3 EVRM, maar in de motivering werd hieraan veel belang gehecht om te besluiten dat de detentieomstandigheden in het algemeen niet verenigbaar waren met die bepaling. Dit wijst duidelijk op het problematisch karakter van dergelijke blootstelling vanuit mensenrechtelijk oogpunt.

Laurens Lavrysen*

JEUGDRECHT EN JEUGDHULP

Actualisatie van de Vlaamse regelgeving inzake de Bijzondere Jeugdbijstand

De voorbije jaren kreeg de Vlaamse regelgeving inzake de bijzondere jeugdbijstand een stevige opknapbeurt. Zowel het decreet over de bijzondere jeugdbijstand, het daaraan gekoppelde uitvoeringsbesluit van de Vlaamse regering en het besluit van de Vlaamse regering inzake de erkenning en subsidiëring van de voorzieningen van bijzondere jeugdbijstand uit 1994 werden gecoördineerd en op diverse vlakken geactualiseerd of aangevuld. We lichten in deze rubriek de belangrijkste wijzigingen toe.

1. Het Decreet van 7 maart 2008 over de bijzondere jeugdbijstand (B.S. 15 april 2008)

Omdat de regelgeving voor de jeugdbijstand in Vlaanderen te versnipperd was en zich uitstrekte over verschillende normeringen en besluiten, werd een beweging naar meer transparantie en begrijpbaarheid ingezet. De teksten werden geoptimaliseerd en tot één geheel gecoördineerd. Resultaat is enerzijds één decreet inzake bijzondere jeugdbijstand – decreet van 7 maart 2008 inzake bijzondere jeugdbijstand (B.S. 15.04.2008) – waarin de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990 en het decreet van 7 mei 2004 tot omvorming van het Fonds Bijzondere Jeugdbijstand tot het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Fonds Jongerenwelzijn werden samengevoegd en waarin specifieke regels met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer werden ingevoegd.

Het decreet betreffende de bijzondere jeugdbijstand vond zijn oorsprong in beleidsmatige veranderingen met ondermeer een hertekening van de processen inzake preventie, hulpverlening en bemiddeling, met sterke nadruk op cliëntgerichtheid en een nieuwe organisatiestructuur. Ook het daaraan gekoppeld nieuw personeelskader en de invoering van een elektronisch dossier “DOMINO” hadden heel wat impact. Het Decreet van 7 mei 2004 “tot omvorming van het Fonds Bijzondere Jeugdbijstand tot het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Fonds Jongerenwelzijn en tot wijziging van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990” (B.S. 4 juni 2004) zijn tevens belangrijke aanleidingen voor dit decreet.

Dit decreet over de bijzondere jeugdbijstand beoogt de regelgeving inzake bijzondere jeugdbijstand in een goed gestructureerde, duidelijk leesbare tekst op te nemen. Tegelijk wordt, door het invoegen van specifieke regels met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, aan hulpverleners en verwijzende instanties de nodige houvast geboden om tegemoet te komen aan de wettelijke eisen op het gebied van gegevensverwerking die vervat liggen in de Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer (Wet Verwerking Persoonsgegevens). De coördinatie sluit ook volkomen aan bij de bedoeling van de Vlaamse decreetgever om de decretale bepalingen betreffende het Fonds Jongerenwelzijn te coördineren, zoals verwoord in artikel 14 § 2 van het Decreet van 7 mei 2004.

De coördinatie omvat naast een samenvoeging van deze normen ook een herordening van de artikelen en de hoofdstukken. Tevens werd van de gelegenheid gebruik gemaakt om (minimale) inhoudelijke en terminologische wijzigingen aan te brengen. We staan even stil bij de belangrijkste wijzigingen.

1.1. Invoegen van specifieke regels met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer

De Gecoördineerde Decreten inzake bijzondere jeugdbijstand van 4 april 1990 en de besluiten ter uitvoering van dit decreet bevatten specifieke procedures voor het verzamelen en bewaren van gegevens en de doorstroom van informatie binnen de sector bijzondere jeugdbijstand.

* Human Rights Centre Universiteit Gent

In de loop der jaren werd zowel door de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg, de Bemiddelingscommissies als door de sociale diensten van de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg en de sociale diensten bij de Jeugdrechtbanken een verschillende invulling gegeven aan deze bepalingen en een eigen handelwijze ontwikkeld. Ter voorbereiding van de invoering van het elektronisch dossier “Domino” werd door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap de opdracht gegeven aan het Instituut voor Sociaal Recht (K.U. Leuven) een juridisch onderzoek¹ uit te voeren naar het wettelijke kader inzake het omgaan met informatie in de bijzondere jeugdbijstand en naar de mogelijke knelpunten die gepaard gaan met de invoering van een elektronisch dossier.

Zowel vanuit juridisch als vanuit beleidsmatig oogpunt wees het onderzoek op de noodzaak een standpunt in te nemen over de mogelijkheid tot gegevensoverdracht tussen de sociale diensten van de buitengerechtelijke en de gerechtelijke jeugdbijstand. De onderzoekers deden de aanbeveling om een keuze tussen enerzijds de principiële scheiding tussen de buitengerechtelijke en de gerechtelijke jeugdbijstand en anderzijds het principe van de continuïteit van de hulpverlening – met de nodige nuances – decretaal te verankeren.

Daarnaast bleek het noodzakelijk om, gelet op het belang van de Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (Wet Verwerking Persoonsgegevens), in de decreten bijzondere jeugdbijstand bepalingen op te nemen die de gecoördineerde decreten afstemmen op de Wet Verwerking Persoonsgegevens. Daarom werden bepalingen ingevoegd betreffende:

- de doelstellingen van de actoren in de bijzondere jeugdbijstand en de administratiefrechtelijke positionering van deze actoren;
- de verlaging van het instemmingsvereiste van de minderjarigen bij de uitvoering van het hulpverleningsaanbod: rekening houdende met de leeftijd en maturiteit, wanneer blijkt dat de

min-twaalfjarige tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is of vanaf de leeftijd van 12 jaar;

- het verbod op de gegevensoverdracht tussen vrijwillige en gerechtelijke hulpverlening met specificering van het soort gegevens;
- de regeling van het recht op toegang tot de eigen dossiergegevens met omschrijving van wijze en voorwaarden van de uitoefening van genoemd toegangsrecht;
- nadere omschrijving van het cliëntsysteem m.b.t. het toegangsrecht.

De ingevoegde artikelen beogen dus de regelgeving betreffende de bijzondere jeugdbijstand in overeenstemming te brengen met de Wet Verwerking Persoonsgegevens van 8 december 1992 en weerspiegelen de toenemende aandacht voor de bescherming van de privacy van de gebruiker in de sector van de bijzondere jeugdbijstand. Momenteel bevatten de gecoördineerde decreten inzake bijzondere jeugdbijstand geen specifieke regels met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Over deze bepalingen werd het advies van de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer ingewonnen (advies nr. 06/2004 van 10 mei 2004). In haar advies (n° 6/2004 d.d. 19 mei 2004) suggereerde de commissie drie wijzigingen aan het haar voorgelegde decreet tot wijziging van de gecoördineerde decreten inzake de bijzondere jeugdbijstand. Enkel het eerste voorstel tot wijziging werd overgenomen. Het niet-opnemen van de twee andere suggesties wordt gemotiveerd.

Ten eerste stelt de Commissie voor om de term “gecodeerde persoonsgegevens” te gebruiken in plaats van de term “onthoofde gegevens”. Deze wijziging is ingegeven door de wens om de tekst van het ontwerp af te stemmen op de terminologie van de privacyreglementering. De Commissie geeft in haar advies aan dat de drempel om te kunnen spreken van anonieme gegevens zo hoog is dat in casu altijd zal worden gewerkt met gecodeerde gegevens. Ze laat (impliciet) toe om steeds te werken met gecodeerde gegevens bij de overdracht naar de administratie. Deze suggestie van de Commissie vergemakkelijkt de na te leven verplichtingen bij de gegevensoverdracht en wordt overgenomen in het ontwerp. Het betreft slechts een minimale terminologische aanpassing.

¹ J. PUT, P. GEENS, W. GEKIERE en I. VAN DER STRAETE, *De invoering van het elektronisch dossier in de bijzondere jeugdbijstand – Een juridisch onderzoek*, Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2002, 145 p., <http://www.law.kuleuven.be/ist/>.

Tevens suggereert de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer om de categorische benadering m.b.t. het inzage-recht weg te werken. Concreet betekent dit dat de 'vertrouwelijkheidsuitzondering' waarin het decreet voorziet, niet zou worden ingebouwd in de regeling van het toegangsrecht.

Vervolgens suggereert de Commissie dat elke betrokkene een principieel toegangsrecht heeft tot alle gegevens uit de dossiers die op hem betrekking hebben, ongeacht de bron van waaruit deze werden verzameld. Zelfs de identiteit van de derde die de informatie heeft verstrekt, moet worden bekendgemaakt, tenzij in het geval dat de consulent (na een belangenafweging) oordeelt dat door de kennisgeving van de identiteitsgegevens de privacy van de derde in het gedrang komt. In navolging van het advies van de Raad van State is de vertrouwelijkheidsuitzondering uiteindelijk niet op een absolute wijze opgenomen in het decreet. Met andere woorden, de consulent kan zelfs bij weigering van de instemming van de derde toegang tot de 'als vertrouwelijk bestempelde' gegevens verlenen indien hij van oordeel is dat de bescherming van de vertrouwelijkheid niet opweegt tegen de bescherming van het recht op toegang.

Ten derde geeft de Commissie in haar advies aan dat een inzagebeperking in tijd niet gerechtvaardigd is. De hulpverlener behoudt in elk individueel geval een afwegingsmogelijkheid: ofwel verleent hij de betrokkenen reeds in een beginstadium toegang tot alle gegevens, ofwel verkiest hij het werkdossier voorlopig niet mee te delen en kent hij slechts toegang toe op het moment waarop het hulpverleningsvoorstel is uitgewerkt. Door de toekenning van deze minimale vrijheid aan de consulent, wordt van hem verwacht te handelen in het belang van zijn cliënt en van de hulpverlening.

1.2. Verlaging van de leeftijd waarop minderjarigen met de hulpverlening moeten instemmen

Volgens de vigerende regelgeving inzake bijzondere jeugdbijstand kon een comité voor bijzondere jeugdzorg slechts hulpverlening organiseren die de persoonlijke vrijheid van een minderjarige raakt "met de instemming van de minderjarige wanneer deze de leeftijd van veertien jaar heeft

bereikt, of nadat de minderjarige werd gehoord wanneer hij jonger is dan veertien jaar" (artikel 9 § 2, 4° van de Gecoördineerde Decreten inzake bijzondere jeugdbijstand).

Dit decreet verlaagt de leeftijd van veertien jaar tot twaalf jaar. Bovendien, rekening houdende met de leeftijd en de maturiteit van de minderjarige, kan de min-twaalfjarige zelfstandig instemmen als blijkt dat hij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is. Door deze wijziging wordt gevolg gegeven aan artikel 31 van het Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.

Artikel 4 § 2 van het rechtspositiedecreet stelt immers dat de minderjarige het recht heeft om vrij in te stemmen met buitengerechtelijke jeugdhulp als hij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, rekening houdend met zijn leeftijd en zijn maturiteit. De minderjarige van twaalf jaar of ouder wordt vermoed in staat te zijn tot een redelijke beoordeling van zijn belangen.

In de lijn van deze laatste bepaling en ermee rekening houdend dat het rechtspositiedecreet geen afbreuk doet aan decretale bepalingen die aan minderjarigen ruimere rechten toekennen (artikel 3 § 2) wordt de leeftijd om in te stemmen met hulpverlening die door het comité voor bijzondere jeugdzorg wordt georganiseerd, van veertien jaar op twaalf jaar gebracht. Ook in andere bepalingen van dit decreet, waarin aan minderjarigen rechten worden toegekend (zoals het recht op toegang tot persoonlijke gegevens uit zijn dossier bij het comité voor bijzondere jeugdzorg) wordt consequent de leeftijd van twaalf jaar gehanteerd of de maturiteit van de min-twaalfjarige in acht genomen. Door alle decretale bepalingen betreffende de bijzondere jeugdbijstand in één decreet te bundelen, kan men in de toekomst op een eenvoudige wijze zowel de decreettekst als de integrale toelichting bij de artikelen op één centrale plaats terugvinden, zonder te moeten teruggrijpen naar oude bronnen.

2. Het Besluit van de Vlaamse Regering van 24 oktober 2008 tot uitvoering van het decreet van 7 maart 2008 inzake bijzondere jeugdbijstand en het kaderdecreet Bestuurlijk Beleid van 18 juli 2003

Na de aanpassing van het decreet besliste de Vlaamse Regering om tevens een aantal uitvoe-

ringsbesluiten in een goed gestructureerd en leesbaar geheel te gieten. Dit resulteerde in het besluit van de Vlaamse Regering van 24 oktober 2008 tot uitvoering van het decreet van 7 maart 2008 inzake bijzondere jeugdbijstand en het kaderdecreet Bestuurlijk Beleid van 18 juli 2003.

In dit besluit werden volgende normen samengebracht:

- het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 1988 houdende oprichting en werkwijze van de bemiddelingscommissies voor bijzondere jeugdbijstand en van het administratief secretariaat;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 17 juli 1991 houdende de organisatie en werkwijze van de sociale diensten van de jeugdrechtbanken bij de Vlaamse Gemeenschap;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 1998 betreffende de organisatie en de werking van de comités voor bijzondere jeugdzorg;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 13 december 2002 houdende financiële bepalingen inzake uitgaven voor werkingskosten van de comités voor bijzondere jeugdzorg, de bemiddelingscommissies voor bijzondere jeugdbijstand, de sociale diensten van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbanken en de regionale diensten van de afdeling Bijzondere Jeugdbijstand en inzake uitgaven voor de preventiewerking van de comités voor bijzondere jeugdzorg en de regionale preventiewerking van de afdeling Bijzondere Jeugdbijstand;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 7 mei 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap Jongerenwelzijn;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2007 tot vaststelling van de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen voor bijzondere jeugdbijstand.

3. Wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen van de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand (B.S. 10.12.1994)

Dit Besluit van de Vlaamse regering werd twee maal grondig gewijzigd.

Begin 2009 zijn er twee nieuwe erkenningscategorieën toegevoegd (de diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling (HCA, categorie 8) en de diensten voor crisishulp aan huis (CaH, categorie 9). In de zomer van 2010 werden tal van inhoudelijke maar ook organisatorische en subsidietechnische wijzigingen aangebracht.

3.1. Aangepaste omschrijving van het begrip minderjarige en invoering van twee nieuwe erkenningscategorieën (BVR 16.01.2009)

Aan de basis van deze wijziging ligt de uitdrukkelijke beleidskeuze dat hulpaanbod dat in de praktijk sedert jaren een continue meerwaarde betekent binnen de bijzondere jeugdbijstand van een projectmatige erkenning en financiering verder moet kunnen evolueren naar een erkende werkvorm. Zo wordt de continuïteit en rechtszekerheid van deze initiatieven gewaarborgd. In een eerste fase betreft het hier de diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling (HCA, categorie 8) enerzijds en de diensten voor crisishulp aan huis (CaH, categorie 9) anderzijds.

Het Besluit van de Vlaamse Regering van 16.01.2009 voegt deze twee nieuwe categorieën toe maar past eerst ook de definitie van het begrip minderjarige aan ten gevolge de gewijzigde wet op de jeugdbescherming.

Onder 3° c) en d) wordt het begrip minderjarige verder toegelicht in het kader van de verruiming van dit begrip in de nieuwe jeugdwet alsook tengevolge het samenwerkingsakkoord inzake de organisatie en financiering van het herstelrechtelijke aanbod. Zo omschrijft art. 1, 3° voor de erkenningsvoorwaarden van voorzieningen voor bijzondere jeugdbijstand een minderjarige als een persoon beneden de leeftijd van achttien jaar aan wie bij beslissing van de verwijzende instantiehulp wordt verleend overeenkomstig de hulp- en bijstandsregeling.

Voortaan wordt met een minderjarige gelijkgesteld:

- a) een persoon beneden de leeftijd van achttien jaar bedoeld in de punten 1° en 2° van artikel 6;
- b) een persoon die de maximumleeftijden als bedoeld in artikel 30, § 2 van de gecoördineerde decreten niet heeft overschreden en aan wie na het bereiken van de leeftijd van achttien jaar nog

hulp wordt verleend overeenkomstig de hulp- en bijstandsregeling;

c) een persoon die de maximumleeftijd, vermeld in de wet betreffende de opgave van maatregelen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, niet heeft bereikt en aan wie na het bereiken van de leeftijd van achttien jaar nog een maatregel of voorwaarde is opgelegd overeenkomstig die wet;

d) een persoon als vermeld in het samenwerkingsakkoord van 13 december 2006 tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie betreffende de organisatie en de financiering van het herstelrechtelijk aanbod, vermeld in de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade;

Bij de algemene bepalingen worden ook een aantal nieuwe begrippen toegevoegd en verklaard i.f.v. de nieuwe erkenningscategorieën. Het gaat hier, overeenkomstig art. 37bis tot art. 37quinquies en art. 45quater van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, over:

- herstelbemiddeling: het communicatieproces tussen de persoon die ervan verdacht wordt een als misdrijf omschreven feit te hebben gepleegd, de personen die ten aanzien van hem het ouderlijk gezag uitoefenen, de personen die hem in rechte of in feite onder hun bewaring hebben en het slachtoffer, om hen de mogelijkheid te bieden om samen en met de hulp van een onpartijdige bemiddelaar, aan de onder meer relationele en materiële gevolgen van een als misdrijf omschreven feit tegemoet te komen;
- herstelgericht groepsoverleg: het overleg tussen de persoon die ervan verdacht wordt een als misdrijf omschreven feit te hebben gepleegd, het slachtoffer, hun sociale omgeving alsook alle dienstige personen, om hen de mogelijkheid te bieden om in groep en met de hulp van een onpartijdige bemiddelaar in overleg uitgewerkte oplossingen te overwegen over de wijze waarop het conflict kan worden opgelost dat voortvloeit

uit het als misdrijf omschreven feit, onder meer rekening houdend met de relationele en materiële gevolgen van het als misdrijf omschreven feit;

- een leerproject: een gestructureerd leerprogramma, opgelegd door de jeugdrechter of jeugdrechtbank, waarbij zowel het delict als de persoonlijkheid van de minderjarigen of hun vaardigheidstekorten als aanknopingspunt worden genomen;
- een gemeenschapsdienst: de onbezoldigde prestatie in een non-profitinstelling voor een aantal uren, opgelegd door de jeugdrechter of jeugdrechtbank als reactie op het delict;
- een crisisbegeleiding: een kortdurende, intensieve, ambulante en mobiele begeleiding voor gezinnen in een perspectiefloze opvoedingssituatie, met een dreiging op uithuisplaatsing voor één of meer minderjarigen.

De erkende voorzieningen worden voortaan ingedeeld in de hiernavolgende categorieën:

- Categorie 1: begeleidingstehuizen.
- Categorie 2: gezinstehuizen.
- Categorie 3: onthaal-, oriëntatie- en observatiecentra
- Categorie 4: dagcentra
- Categorie 5: thuisbegeleidingsdiensten
- Categorie 6: diensten voor begeleid zelfstandig wonen
- Categorie 7: diensten voor pleegzorg
- Categorie 8 : diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling
- Categorie 9 : diensten voor crisis hulp aan huis

3.2. Diverse inhoudelijke, organisatorische en subsidietechnische wijzigingen aan het erkenningsbesluit (BVR 25.06.2010)

Het Besluit van de Vlaamse regering van 25 juni 2010 brengt heel wat wijzigingen aan in het oorspronkelijke erkennings- en subsidiëeringsbesluit van 1994. Het betreft hier een regularisatie van de projecten 'gestructureerde kortdurende residentiële begeleiding' (GKRB), een reglementaire basis voor een eenduidige organisatiestructuur van een multifunctioneel centrum (MFC), het opheffen van de maximaal te laten erkennen capaciteit binnen eenzelfde inrichtende macht, de opheffing van de maximumcapaciteit van de voorzieningen thuisbegeleiding en diensten voor begeleid zelfstandig

wonen (BZW), aanpassingen tengevolge het differentiatieproject van de thuisbegeleidingsdiensten en de diensten voor begeleid zelfstandig wonen, het invoeren van een geforfaitariseerde subsidiëring van de bijzondere kosten voor residentiële voorzieningen en pleegzorg en het verhogen van de totale te erkennen Vlaamse capaciteit van voorzieningen voor de jeugdbijstand.

Als uitgangspunt voor deze aanpassingen golden rationalisering, responsabilisering, deregulering en het creëren van efficiëntiewinsten, zowel bij de overheid als bij het private initiatief. We lichten deze wijzigingen kort toe.

3.2.1. De regularisatie van de projecten 'gestructureerde kortdurende residentiële begeleiding' (GKRB)

Deze regularisatie maakt deel uit van het ruimer en gefaseerd traject waarin het agentschap Jongerenwelzijn de diverse projectsoorten een structurele plaats binnen het private aanbod wenst te geven. Dit traject werd opgestart met de creatie van twee nieuwe erkenningscategorieën (zie hierboven nl. HCA en Cah). De overige projecten van de bijzondere jeugdbijstand komen in een latere fase nog aan bod, evenals het inschrijven in de regelgeving van een transparant kader dat de opstart en opvolging van nieuwe projecten regelt.

De vroeger projectmatig georganiseerde gestructureerde kortdurende residentiële begeleiding (GKRB) wordt voortaan aangeboden door voorzieningen of afdelingen van voorzieningen van categorie 1 die een bijkomende erkenning krijgen om voor een gedeelte van hun capaciteit uitsluitend minderjarigen te begeleiden die rechtstreeks uit een gemeenschapsinstelling komen.

Het aantal capaciteitseenheden dat voorbehouden wordt om minderjarigen te begeleiden die uit een gemeenschapsinstelling komen bedraagt minimaal 4. Het jaarlijkse aantal op te nemen minderjarigen uit een gemeenschapsinstelling is minimaal gelijk aan 150% van het aantal erkende capaciteitseenheden. Ze sluiten daartoe een overeenkomst af met de Vlaamse Gemeenschap, die vertegenwoordigd wordt door het intern verzelfstandigd agentschap Jongerenwelzijn. Die overeenkomst bevat minstens de volgende gegevens:

- a) de wijze waarop de doelgroep wordt geselecteerd en gescreend;
- b) de wijze waarop de gemeenschapsinstellingen worden geïnformeerd over een openstaande capaciteitseenheid;
- c) de te volgen procedure tijdens de aanmeldings- en beslissingsfase;
- d) de wijze waarop een structurele beveiliging wordt uitgebouwd, inclusief de mogelijkheid tot een kortdurende heropname in de gemeenschapsinstelling;
- e) de wijze waarop de samenwerkingsovereenkomst wordt geëvalueerd en bijgesteld;

De begeleiding van de minderjarigen is gericht op een re-integratie in hun context of op zelfstandig wonen.

3.2.2. Een reglementaire basis voor een eenduidige organisatiestructuur van een multifunctioneel centrum (MFC)

Het proefproject multifunctionele centra, een doelstelling uit het Globaal Plan Jeugdzorg, beoogde het verkrijgen van inzichten in een organisatiestructuur die naadloze en flexibele hulpverlening op maat van de cliënt en het cliëntsysteem faciliteert. De eerste implementatiefase van het proefproject (mei 2007 – december 2009) leerde dat de huidige indeling in erkenningscategorieën binnen een MFC voor kunstmatige tussenschotten zorgt die de naadloosheid en eenduidigheid van de individuele trajecten en de organisatie van een MFC belemmeren. Met de aanpassingen van het erkennings- en subsidiëringsbesluit wordt een reglementaire basis gecreëerd voor een eenduidige organisatiestructuur van een MFC, waarbij de indeling in erkenningscategorieën wordt overstegen en de vertaling van het hulpaanbod in zorgmodaliteiten juridisch wordt onderbouwd.

Een MFC dient voortaan georganiseerd te worden binnen éénzelfde vzw. Binnen deze vzw wordt een MFC-eenheid erkend die minstens hele afdelingen van de residentiële werkvorm en thuisbegeleiding omvat. Dagcentra kunnen ook tot deze eenheid behoren, maar dit hoeft niet. Waar in de vorige projecten ook plaatsen vanuit een OOC en een autonome dienst BZW konden toegevoegd worden, kan dit nu niet meer. Het aandeel residentiële plaatsen ten opzichte van het totale aantal plaatsen in het MFC bedraagt minimaal dertig

en maximaal zeventig procent. Een MFC-eenheid wordt als een aparte eenheid beschouwd. Men kijkt hierbij niet meer naar de bezetting van de onderliggende werkvormen. De verwijzer zal naar de MFC-eenheid verwijzen binnen een bepaalde bandbreedte.

Een MFC moet kunnen voorzien in contextbegeleiding, individuele begeleiding, verblijf en dagbesteding (schoolvervangend of naschools). De eerste twee moeten steeds voorzien worden, de twee laatste kunnen toegevoegd worden indien nodig. Een constante vraagverheldering en het aanbod daar flexibel aan aanpassen is de rode draad in deze projecten. De MFC's hebben een mobiele begeleidingsplicht voor een bepaalde vastgesteld werkingsgebied. Het MFC engageert zich om wekelijks op MFC-niveau een aantal contextbegeleidingen te voorzien dat gelijk ligt aan de erkende capaciteit van het MFC. MFC's dienen eveneens een samenwerking uit te bouwen met pleegzorg om te bekijken hoe pleegzorg ook deze werkvorm in de flexibele trajecten kan integreren. De overheid voorziet een forfaitaire subsidiëring van deze eenheden. De subsidie komt overeen met de ingezette afdelingen in het MFC, zowel naar loon, werking als verblijf. Er wordt geen extra financiering voorzien voor extra functies die opgenomen worden. In een aparte bijlage bij het erkenningsbesluit werden de standaarden en zorgmodaliteiten van een MFC opgenomen. Inmiddels werden, over gans Vlaanderen en Brussel gespreid, 10 projecten toegewezen die lopen van juni 2010 tot december 2012. In totaal hebben ze een capaciteit van 746 eenheden.

3.2.3. Het opheffen van de maximaal te laten erkennen capaciteit binnen eenzelfde inrichtende macht

Het erkennings- en subsidiëeringsbesluit plafonneerde de capaciteit waarvoor een inrichtende macht zich kon laten erkennen op 174. Binnen een streven naar verdere groei mogelijkheden binnen de private voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand en door de wijziging van de maximumcapaciteit van de mobiele en ambulante werkvormen betekent dit plafond een duidelijke hindernis voor het private initiatief. Het belemmerde ook de samenwerking tussen erkende voorzieningen en/of inrichtende mach-

ten en bracht nutteloze administratieve lasten teweeg. De overheid benadrukt dat ze geenszins de kleinschaligheid van het private initiatief in de bijzondere jeugdbijstand wil tegengaan maar wel regelgevende belemmeringen wil wegnemen voor organisaties die streven naar een schaalvergroting en samenwerking.

3.2.4 De opheffing van de maximumcapaciteit van de voorzieningen thuisbegeleiding en diensten voor begeleid zelfstandig wonen (BZW)

Als gevolg van het recente uitbreidingsbeleid werd de thuisbegeleidingscapaciteit de voorbij drie jaar met 552 eenheden verhoogd. Ook in de huidige legislatuur zal dit uitbreidingsbeleid gecontinueerd worden. Het verankeren van de maximumcapaciteit van de thuisbegeleidingsdiensten (en van de diensten BZW) beperkte een rationele en efficiënte groei en uitbouw. Door de afschaffing van de maximumcapaciteit kan hun werking ook beter over gans Vlaanderen gespreid worden.

3.2.5. Aanpassingen tengevolge het differentiatieproject van de thuisbegeleidingsdiensten en de diensten voor begeleid zelfstandig wonen

In het raam van het lopende traject inzake de differentiatie van de thuisbegeleidingsdiensten wordt de omschrijving van de gemiddelde begeleidingsfrequentie binnen deze diensten (en de diensten BZW) op het niveau van de individuele casus, opgeheven. Concreet betekent dit dat een dienst met een erkenning van 32 wekelijks minimaal 32 cliëntcontacten organiseert, maar dat er niet noodzakelijk elke week in elk gezin een begeleidingscontact plaatsvindt. Intensieve kortdurende begeleidingen kunnen zo beter gecombineerd worden met begeleidingen die tijdelijk minder intensief zijn.

3.2.6. Het invoeren van een geforfaitariseerde subsidiëring van de bijzondere kosten voor residentiële voorzieningen en pleegzorg

Het erkenningsbesluit voorzag de mogelijkheid dat voorzieningen van de categorieën 1 tot en met 3 en 7 subsidies voor bijzondere kosten ontvangen. Deze subsidie was bedoeld voor: inschrijving van minderjarigen bij een ziekenfonds of bij een ge-

westelijke dienst van de hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering; de vergoeding van aan de minderjarige verstekte medische en paramedische verzorgingen, de vergoeding voor het herstellen van schade veroorzaakt door minderjarigen in crisissituaties (enkel voor OOC's) en vergoeding voor bijzondere uitgaven met het oog op het behoud of herstellen van de fysieke of psychische integriteit van de betrokken minderjarigen.

Voor de aanpassingen van de subsidiëring van de bijzondere kosten hield het agentschap vooral rekening met diverse vaststellingen en overwegingen:

- zo zijn er grote verschillen in het aantal dossiers en de kostprijs per dossier tussen voorzieningen van dezelfde erkenningscategorie, met dezelfde doelgroep en eenzelfde capaciteit,
- de enorme administratieve lastenverlaging die dit teweegbrengt,
- het feit dat de totale subsidie voor bijzondere kosten, met een zware procedure en verantwoordingslast, slechts 1,5% bedraagt van de overige niet-personeelsgerelateerde subsidies,
- de ernstige belasting voor het verwijzersapparaat van de bijzondere jeugdbijstand (elk dossier moest een advies van het betrokken bureau of de jeugdrechter bevatten, dat door de consulent voorbereid wordt),
- het feit dat in andere sectoren deze subsidie in de reguliere subsidie is geïntegreerd,
- de niet-vervangbare personeelsuitstroom bij het agentschap Jongerenwelzijn zelf,
- het voeren van versterkt beleid van responsabilisering, zowel voor wat het inhoudelijke kader als het managements- en financieel kader van voorzieningen betreft.

Via een forfaitarisering van de bijzondere kost werd de verblijfssubsidie voor residentiële voorzieningen met 35 cent per dag verhoogd. Diensten voor pleegzorg ontvangen 25 cent per dag om zo nodig noodzakelijke bijkomende kosten te vergoeden voor minderjarigen die ze begeleiden. Voor dossiers die meer dan 1000 euro bedragen wordt een franchise van 1000 euro voorzien.

Ook ziekenhuizen en schoolinternaten konden subsidies voor bijzondere kosten factureren, hiervoor wordt nu een plafond per dag ingevoerd. Verder zullen zij nu ook aanspraak kunnen maken op een subsidie voor het toekennen van zakgeld.

3.2.7. Het verhogen van de totale te erkennen Vlaamse capaciteit van voorzieningen voor de jeugdbijstand

Van de vastgelegde maximumcapaciteit die de Vlaamse minister kan erkennen (nl. 4848 eenheden) waren medio 2010 4561 eenheden erkend. Om aan de uitbreidingsdoelstellingen van een nieuw meerjarenplan van de jeugdzorg te realiseren en een geactualiseerd, dynamisch programmatische instrument te ontwikkelen werd deze maximumcapaciteit vastgelegd op 6000.

Jan Bosmans*

* Sectorcoördinator voor Bijzondere Jeugdbijstand, Gezinsondersteuning en Kinderopvang bij het Vlaams Welzijnsverbond